

En sønderjysk soldats liv og krigsminder fra første verdenskrig - har det relevans i dag?

Efter at have deltaget i 1. verdenskrig i fire år med måneder i transportvogne gennem 14 lande til de forskellige fronter gør den sønderjyske soldat Christian Tastesen i 1922 status på denne måde:

"Jeg har været med i over 30 Stormløb, så jeg ser på det som et helt Vidunder, at jeg endnu er i Live, men det har jo nu været Skæbnens Vilje".

Christian Tastesen blev født i en søskendeflok på 13 den 23/5 1893 i Løjt Kirkeby - altså i det Sønderjylland som Danmark måtte afgive til Prøjsen efter nederlaget i 1864.

Som andre drenge måtte Christian efter konfirmationen ud at tjene på gårdene. Fra han var 17 år klarede han sig selv og levede et ungdomsliv som de fleste. Christian mødte sin Agnes og blev forlovet med hende den 14/9 1914. Christian var nu 21 og modtog sin indkaldelse til prøjsisk militærtjeneste den 3/10. Allerede efter godt to måneder sendes han sammen med andre nyindkaldte til vestfronten i Frankrig, og krigens rædsler blev hurtigt en del af hverdagen. Soldaterne måtte ikke skrive dagbog, men Christian lavede notater på papirlapper, som han gemte i frakke-foret. Disse notater gjorde, at Christian så præcist kunne nedskrive sine erindringer efter krigens afslutning.

"Da Franskmændene første Gang brugte Gas, havde vi ingen Gasmasker. Mange blev bedøvede af Gassen, men det var ikke så farligt endda, da det meste blev liggende nede ved Jorden, og så længe man var oprejst, mærkede man ikke meget, kun Øjnene blev daarligere nogle Dage efter. Mange faldt for Maskingeværerne, saa vi, der fulgte bagefter, maatte løbe over Døde og Saarede eller vade i Blod".

Da dette slag ebbede ud, havde Christians deling på 36 mand mistet de 19 heraf.

Den 4/4 1915 havde Christian en aftenvagt: *"Pludselig hørte jeg et Brag. Jord og Sten fløj omkring mig. Jeg mærkede et Stød, saa det sortnede for mine Øjne. Hele Jorden syntes jeg, væltede, og saa husker jeg ikke mere. Da jeg vaagnede, laa jeg i den anden Side af Graven. Det smertede meget i Ryggen, saa jeg kunne næsten ikke trække Vejret og røre mig. Endelig fandt mine Kammerater mig og bar mig ind i en af Understandene (en slags grotte). ... Jeg havde faaet nogle Ribben knækket og Nyrerne beskadiget".*

Denne hændelse betød langvarigt sengeleje og ophold på krigslazaret i fire uger, hvor Christian tabte sig 15 kg. Derefter fulgte tre ugers rekreation, inden han fik 14 dages orlov hjemme i Sønderjylland

Efter denne orlov gik turen til østfronten til kamp mod russerne. Det blev nogle af Christians værste oplevelser under hele krigen.

"Nu stod Russerne saa tæt som Fluer og med opplantet Bajonet og tog imod os. Jeg stod pludselig over for tre Russere. ... Jeg gik imod den ene men maatte springe et Par Gange for ikke at blive ramt af hans Bajonet; men saa fik jeg Lejlighed til at stikke min Bajonet i Siden paa ham, saa han faldt med et Vræl. I det samme kom der en til, og jeg fik lige Tid til at få min Bajonet ud og slaa ham i Hovedet, saa han faldt. Ved Siden af mig havde en af mine Kammerater faaet et Bajonetstik i Hoften, og russeren stod og kunde ikke faa sin Bajonet ud igen. Jeg stødte ham igennem det ene Ben, saa han nøjedes med at blive saaret. ... Men nu masede Fjenden paa og drev os tilbage til den første Skyttegrav igen under stadig Kamp med Bajonetter og Haandgranater. Luften vat var fuld af Jord, Sten, Træstumper og Støv, saa vi ingenting kunne se, og Larmen fra Kanoner og Geværer blandet med de Saaredes Skrig, gjorde Stedet til et rent Helvede, som ingen, der ikke har set det i Virkeligheden, i sin vildeste Fantasi kan gøre sig nogen forestilling om".

Sådanne oplevelser og mange andre barbariske handlinger fra begge sider sled gevaldigt på både psyken og fysikken. Da også madrationer og andre fornødenheder var meget sparsomme, blev hverdagen i lange perioder så ulidelig, at mange soldater efterlod deres våben og lod sig tage til fange:

"Kosten var meget sløj, og vi maatte arbejde strengt. Desuden var vort Tøj saa laset og raaddent, at det ikke kunne sys sammen. Mine Støvler var fuldstændig gennemslidte, og Skjorten havde jeg gaaet med i 8 Uger, saa jeg kunne pille den i Stykker, og Ryggen var fuldstændig borte. Desuden var vi alle så fyldt med Utøj, at lusene ligefrem sad i Lag i Folderne i Tøjet. Sæbe havde jeg ikke set siden jeg var hjemme på Orlov"

Christian fik senere jernkorset for sin indsats i kampen mod russerne.

I november 1917 var Christian på østfronten i Rumænien. Også her deltog han i meget hårde slag med stort mandefald på begge sider.

"Tre Mand fo´r hen imod vores Gruppe, men de fire af vore Folk var nye som aldrig havde været paa med Bajonetten før. De blev saa forskrækkede, at de løb tilbage. Jeg blev siddende på knæ og skød den ene rumæner ned. Med det samme var den anden inde på livet af mig. Jeg fik mig ikke rigtig rejst, før jeg mærkede et Stik i Brystet, og i det samme susede en Bøssekolbe og ramte Rumæneren i Hovedet. Det sortnede for mine Øjne, og jeg kunne ikke holde mig oprejst. .. Jeg tog min Forbindspakke frem og holdt den paa Saaret. Det varede dog ikke længe, før jeg var så udmattet, at jeg ikke kunne holde den længere, og Blodet strømmede ud, saa alt mit Tøj var gennemblødt".

Christian var også heldig denne gang. Sygebærere bragte ham tilbage til et sikkert område, hvor han blev undersøgt. Det 6 - 7 cm. dybe sår havde ramt meget heldigt.. Christian lå på forskellige lazaretter fra 7/11 1916 til 24/3 1917. Bad og skifte til rent tøj gjorde også underværker, selv om forsyningerne kun levned ham dame-undertøj som uldtrøje og chemise.

Christian fik derefter 20 dages orlov, hvor han straks rejste hjem til familien og kæresten Agnes.

Stor var gensynsglæden, men risikoen ved at deltage ved fronten stod også lysende klar for det unge par. Der blev arrangeret et hastebryllup, og den 17/4 blev Christian og Agnes viet for at sikre Agnes enkepension i tilfælde af, at Christian ikke skulle komme hjem næste gang.

En orlov på 20 dage inklusive transport har sikkert været kort, og allerede den 10/5 var Christian igen på vej til fronten. Denne gang til Palæstina. Med kampe på forskellige fronter og lange transporter går der nu ca. et år. Den 15/3 1918 beordres styrken tilbage til vestfronten.

Her fortsatte rædslerne i kamp med englændere og franskmænd, og ved afslutningen af et slag, skriver Christian:

"Hist og her mellem Granathullerne laa afskudte Arme og Ben, spredte Indvolde, hele Hoveder eller kun dele deraf. Det var meget værre end den vildeste Fantasi kunne udmale det. Da jeg saa det frygteligste Syn, jeg endnu har set, havde jeg kun een Tanke: Bort fra dette Djævlværk".

Christian fik familien derhjemme til at søge orlov for sig, og efter flere forsøg lykkedes det at få 14 dages orlov efter 1½ års fravær hjemmefra.

"Den 28/7. Endelig naaede jeg mit Hjem, hvor jeg blev modtaget med stor Glæde af mine Forældre og de af mine Søskende, der var hjemme. En Broder var flygtet til Danmark og en anden laa endnu ved Fronten. Sidstnævnte havde jeg ikke set i 4 Aar. Vi fik noget at spise, og jeg skulle selvfølgelig fortælle om mine Oplevelser. Men jeg var ikke i stand til at fortælle ret meget, da jeg var meget nervøs. Nerverne var helt ødelagt af det sindsoprivende Bombardement. Dagen efter rejste jeg ned til min Kone i Aarøsund. Vi fulgtes saa ad tilbage til mit Hjem, og jeg begyndte at lægge Planer til Flugten over Grænsen til Danmark".

Efter flere forsøg med søsterens hjælp lykkedes det Christian at snige sig over den stærkt bevogtede Kongeå-grænse og efter et par døgn hvile hos en gårdmand, følte Christian, at han nu var i "frihedens land".

De mange oplevelser med krigens gru efterlod Christian med uro i sjælen, flossede nerver og natlige mareridt. I den forfatning gik han på valsen rundt i Jylland og tjente penge som løs daglejer på gårdene.

I foråret 1919 kom han til Vorbasse og boede en tid i familien Jungdals pensionat i Højmose, mens han arbejdede i mosen. I maj hentede han sin kone Agnes til Højmose, hvor hun hjalp til i pensionatet. Da mosearbejdet sluttede i efteråret, flyttede de til Harte ved Kolding, hvor Christian fik arbejde ved højspændingskanalen.

I februar 1920 var Christian til afstemning om Sønderjylland, og imens fødte Agnes deres første barn, Peter.

I 1922 var Christian til undersøgelse på Sønderborg sygehus med henblik på krigsskadeerstatning. Lægen fortalte ham, at han på grund af sine krigsskader ikke ville blive gammel - kun ca. 40 år. Det var et hårdt budskab for det unge par, men Christian modtog derefter løbende krigsskadeerstatning. (Christian døde dog først som 83-årig).

På denne tid arbejdede Christian ved vejvæsenet i Christiansfeld. Det var her han skrev erindringsbogen FIRE AAR I VERDENSKRIGEN - En sønderjydske Soldats Oplevelser.

I 1923 blev bogen godkendt til udgivelse i Danmark, og så begyndte det slidsomme arbejde med at få den solgt. Gennem syv vintre cyklede Christian Jylland tyndt for at sælge bogen, alt imens Agnes måtte klare sig selv og børnene. Bogen blev trykt i 49.000 eksemplarer fordelt på 13 oplag. Det må have været en bestseller. Prisen var 1 kr.

I 1923 flyttede familien til en lille ejendom på Revsing Mark ved Vejen. Det var hårde tider for landbruget, og mange måtte forlade hus og hjem. Efter nogle år forlader Christian og Agnes ejendommen, og i sommeren 1928 sidder de til leje i Fitting, mens de arbejder i mosen. Den 1/8 overtager Christian en lille ejendom på 11 tdr. land på Vorbasse Sønderhede. Adressen er i dag Bækkevej 21. Det blev ikke Christian, der passede landbruget, for han rejste rundt og tog løst arbejde, hvor det fandtes. Det var Agnes, der tog det store slæb med dyr og jord, og samtidig sørgede hun for børnenes opvækst og opdragelse. Datteren Johanne har i 1960'erne i sine 250 sider erindringer gentagne gange skrevet, "at faderen kun var lidt hjemme" eller "at faderen kun var hjemme få dage ad gangen". Med årene havde Agnes født syv børn. Selv om familien levede i små kår, var det meget vigtigt for Agnes, at børnene var velopdragne og pæne i tøjet, når de gik i skole. Der skulle ikke peges fingre ad hendes børn.

Gennem 17 år frem til 1945 var Agnes hjemmets ankermand, der klarede udfordringerne, og som nød godt af hjælpsomme naboers indsats, når det kneb.

I 1945 solgte Christian ejendommen, og han og Agnes flyttede til en lejlighed i Kolding.

Det må have været en lettelse for Agnes, der nu var 51 år. Christians tilværelse blev nærmest vendt på hovedet. Efter 27 år hvor han konstant var på farten, befandt han sig nu i en by-lejlighed.

De første år tog han dog stadig sæson-arbejde på gårdene. F. eks. cyklede han med sin hakke ud og hakkede roer hos landmændene. Alt tyder dog på, at Christian faldt til ro og var en god ægtemand, far og bedstefar. Barnebarnet Henning, hvis forældre boede dør om dør med Agnes og Christian, fortæller om et næsten fast mønster, når Christian skulle have sin middagssøvn på sofaen. Så trak Henning sin stol derhen, og Christian fortalte om sine mange oplevelser i de fire krigsår.

Måske har netop fortællingen været medvirkende til, at Christian kom rimeligt igennem sine krigstraumer. Gennem de syv vintre, hvor han cyklede fra hus til hus og fra gård til gård, har han sikkert fortalt om strabadserne og grusomhederne igen og igen og derved bearbejdet begivenhederne. Med årene fik han så megen ro i sindet, at han også kunne fortælle i familien.

Da Christian fyldte 80 år i 1973, stod der i Kolding Folkeblad: *Christian Tastesen er rask og rørig og interesserer sig for rejser i udlandet. Parret har således besøgt Spanien, Østrig, Italien og Tyskland. En særlig oplevelse var det dog at gense slagmarken ved Verdun med "højde 304".* Christian Tastesen døde den 13/8 1974.

Mellem mange biografier fra slagene i 1864 og fra besættelsestiden 1940-1945 står Christian Tastesens beretning og liv som et eksempel fra 1. verdenskrig.

Når man kommer tilstrækkelig tæt på, er krigens ansigt altid grimt - uanset tid. Krig er krig - også for de soldater, som i disse år sendes ud, mister livet eller kommer tilbage og skal finde fodfæste i det normale liv igen. Alle må vise respekt for disse soldater og deres familier, som har betalt så høj en pris.

Kilder:

Christian Tastesen: Fire Aar i Verdenskrigen - En sønderjydsk Soldats Oplevelser

Johanne Tastesen (datter): 250 sider håndskrevet slægtshistorie

Henning Tastesen (barnebarn): Samtale

JM

7/9 2015